

Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava

Člen 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah določa, da je človekovo dostojanstvo nedotakljivo in da ga je treba spoštovati in varovati. Člen 2 zagotavlja pravico do življenja, člen 4 pa prepoveduje mučenje in nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje. Člen 21 prepoveduje vsakršno diskriminacijo, vključno z diskriminacijo na podlagi spola, člen 47 pa zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva.

Vsebina

Nasilje nad ženskami vključuje kazniva dejanja, kot so spolni napadi, posilstva in nasilje v družini, ki nesorazmerno prizadenejo ženske. Gre za kršitev temeljnih pravic žensk glede na dostojanstvo in enakost. Posledice nasilja nad ženskami so veliko širše, saj poleg žensk, ki so žrtve nasilja, prizadenejo tudi njihove družine, prijatelje in družbo kot celoto. Potreben je kritičen pogled na to, kako se družba in država odzivata na te kršitve. Zato je treba proti nasilju nad ženskami ukrepati na ravni EU in na nacionalni ravni.

Ukrepi na evropski ravni, ki se lahko uporabljajo za odpravo nasilja nad ženskami, vključujejo direktivo EU o žrtvah (2012/29/EU) in Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija). Direktiva EU o žrtvah, sprejeta leta 2012, določa minimalne standarde na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj v EU ter se posebej sklicuje na žrtve nasilja na osnovi spola, žrtve spolnega nasilja in žrtve nasilja v odnosu z bližnjimi. Istanbulska konvencija, ki jo je Svet Evrope sprejel leta 2011, je prvi pravno zavezujoč regionalni instrument v Evropi, ki celovito obravnava različne oblike nasilja nad ženskami, kot so psihično nasilje, zalezovanje, fizično nasilje, spolno nasilje in spolno nadlegovanje. Konvencija bo začela veljati, ko jo bo ratificiralo deset pogodbenic.

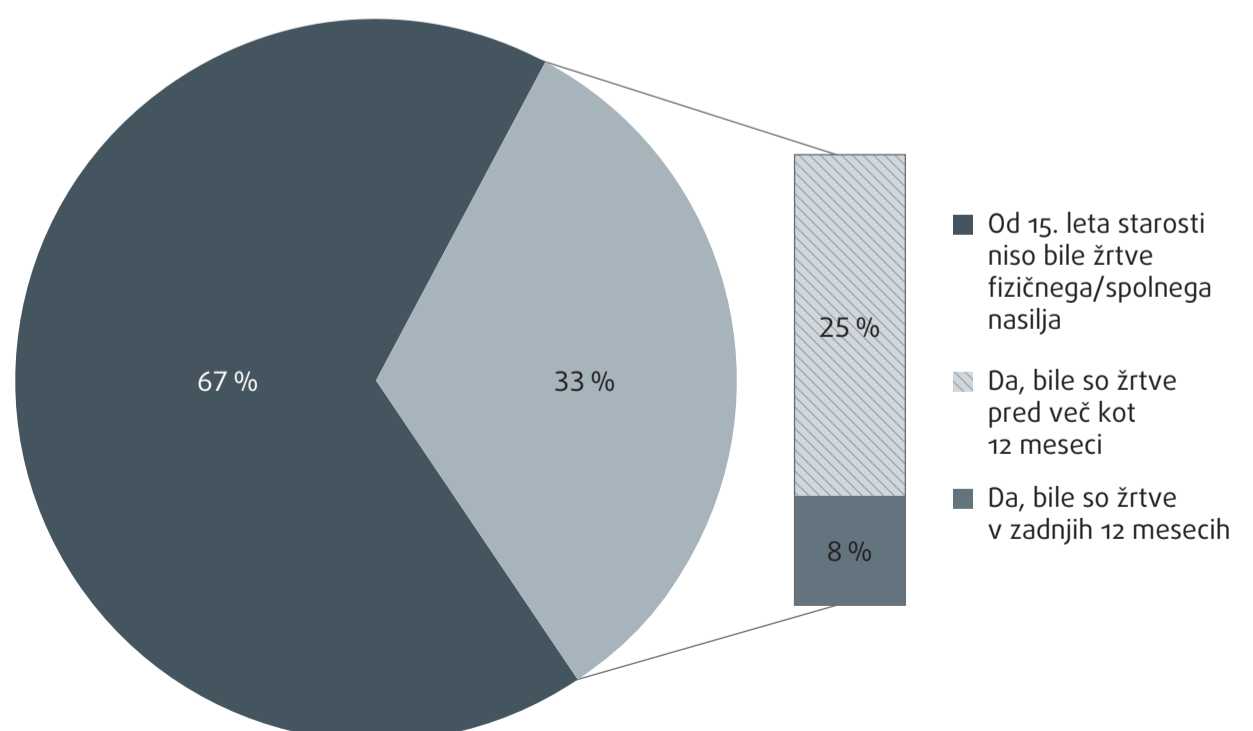
Ob tem spodbudnem razvoju na pravnem področju podatki iz vseevropske raziskave o nasilju nad ženskami Agencije Evropske unije za temeljne pravice (agencija FRA) kažejo, da večina žensk, ki so žrtve nasilja,

svojih izkušenj ne prijavi policiji ali drugi ustanovi za podporo žrtvam. Zato večina žensk, ki so žrtve nasilja, ne pride v stik s pravosodnim sistemom in drugimi službami. Jasno je, da se zato potrebe in pravice številnih žensk v EU ne uresničujejo.

Glede na velik pomen nasilja nad ženskami ni dobro, da se morajo oblikovalci politike in javne službe v številnih državah članicah spopadati s pomanjkanjem celovitih podatkov o obsegu in naravi te problematike. Ker večina žensk nasilja ne prijavi in ker čuti, da jih sistemi k temu navadno ne spodbujajo in jih pri tem ne podpirajo, so v uradnih podatkih o kaznivih dejanjih zabeleženi le tisti primeri, ki so bili prijavljeni. Zato odzivi politike in praktični ukrepi za odpravo nasilja nad ženskami ne temeljijo vedno na obširnih dokazih. Medtem ko so nekatere države članice EU in raziskovalne ustanove začele uporabljati ankete in druge raziskave nasilja nad ženskami, je za celotno EU značilno, da na tem področju ni celovitih in primerljivih podatkov, v primerjavi z drugimi področji, kot je na primer zaposlovanje, na katerih številne države članice zbirajo podatke v zvezi s spolom.

Vseevropska raziskava agencije FRA odgovarja na zahtevo po podatkih o nasilju nad ženskami Evropskega parlamenta, ki jo je Svet EU ponovil v sklepih o izkoreninjenju nasilja med ženskami v EU. Rezultati razgovorov v okviru raziskave se lahko obravnavajo skupaj s sedanjimi podatki in vrzeli v poznavanju nasilja nad ženskami na ravni EU in držav članic. Primerni so tudi za uporabo pri razvoju politik in ukrepov na terenu za boj proti kršitvi teh človekovih pravic.

Slika 1: Ženske v EU-28, ki so bile od 15. leta starosti žrtve fizičnega in/ali spolnega nasilja v 12 mesecih pred razgovorom (%)

Opomba: Na podlagi vseh anketirank (N = 42 002).

Vir: Podatkovni niz raziskave agencije FRA o spolnem nasilju, 2012

Zbiranje podatkov in pokritost

Rezultati raziskave agencije FRA o nasilju nad ženskami temeljijo na osebnih intervjujih z 42 000 ženskami v vseh 28 državah članicah EU, pri čemer je bilo povprečno število razgovorov v vsaki državi 1 500. Anketiranke so bile izbrane naključno. Rezultati predstavljajo izkušnje in mnenja žensk, starih od 18 do 74 let, ki živijo v EU. Standardizirani anketni vprašalniki so vsebovali vprašanja o fizičnem, spolnem in psihološkem nasilju, viktimizaciji otrok, spolnem nadlegovanju in zalezovanju, vključno z zlorabo prek novih medijev, kot je internet. Ženske so bile naprošene, da podajo informacije o svojih osebnih izkušnjah z različnimi oblikami nasilja, o pogostosti doživljanja določenih vrst nasilja in posledicah nasilja na njihovo življenje. Pridobljeni so bili tudi podatki o tem, ali so nasilje prijavile policiji ali ne, ter ali so se zateleke k drugim službam za pomoč žrtvam.

Izbrane ugotovitve in prihodnji koraki pri obravnavanju nasilja nad ženskami

Namen rezultatov raziskave agencije FRA je podpirati oblikovalce politike in druge zainteresirane strani v boju proti nasilju nad ženskami po vsej EU. Agencija FRA je na podlagi rezultatov raziskave oblikovala vrsto podrobnih mnenj, ki so predstavljena v glavnih rezultatih raziskave in zbirnih poročilih (glej okvirček „Dodatne informacije“).

Ta informativni bilten vsebuje nekaj primerov ugotovitev raziskave, ki so navedeni ob splošnih ugotovitvah kot morebitne „prihodnje rešitve“ za odziv na nasilje nad ženskami.

Razlike v rezultatih med državami in znotraj njih

O razlikah v stopnjah nasilja nad ženskami med državami in v njih se poroča tudi v drugih raziskavah, kot sta raziskava Svetovne zdravstvene organizacije o zdravju žensk in nasilju v družini, izvedena v 10 državah, ter nacionalna raziskava ZDA o nasilju in spolnem nasilju med partnerjema, ki vključuje vseh 50 držav ZDA.

Razlike med državami lahko kažejo različne dejavnike in tudi dejanske razlike v stopnjah viktimizacije, kot na primer, ali je kulturno sprejemljivo pogovarjati se z drugimi ljudmi o izkušnjah z nasiljem nad ženskami, vključno z anketarji raziskave, ter možnost, da večja enakost med spoloma v državi lahko pripelje do višjih ravni razkritja nasilja nad ženskami, ker je večja verjetnost, da se primeri nasilja bolj odkrito obravnavajo in odpravljajo v družbah z večjo enakostjo med spoloma.

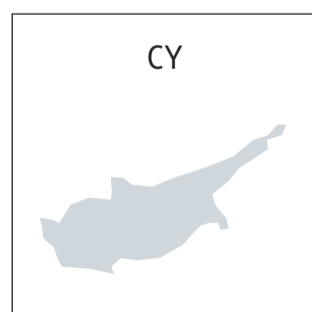
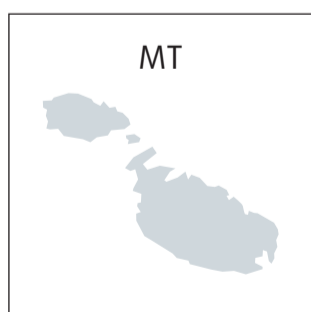
V poročilu o glavnih rezultatih raziskave in kratkem zbirnem poročilu je obravnavanih nekaj možnih razlogov za ugotovljene razlike. Za podrobnejšo razčlemba rezultatov na ravni posamezne države EU glej spletno orodje za raziskovanje podatkov, ki spremlja raziskavo: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Fizično nasilje

V EU je bilo v 12 mesecih pred razgovori približno 13 milijonov žensk žrtev fizičnega nasilja. To pomeni 7 % žensk v EU, starih od 18 do 74 let.¹

Slika 2: Ženske v EU-28, ki so bile od 15. leta starosti žrtve partnerjevega fizičnega in/ali spolnega nasilja (%)

EU-28 22 %
■ 10 %-19 %
■ 20 %-29 %
■ 30 %-39 %

Vir: Podatkovni niz raziskave agencije FRA o spolnem nasilju, 2012

¹ Po podatkih iz Eurostatove spletne podatkovne zbirke je 1. januarja 2013 v EU-28 živele 186 590 848 žensk, starih od 18 do 74 let. Glej: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (data code *demo_pjan*, zapis podatkov izbran 16. avgusta 2013).

Spolno nasilje

V EU je bilo v 12 mesecih pred razgovori približno 3,7 milijona žensk žrtev spolnega nasilja. To pomeni 2 % žensk v EU, starih od 18 do 74 let.

Rešitve za prihodnost: Prihodnje strategije EU glede enakosti med spoloma bi lahko pri obravnavi ključnih problematičnih področij z vidika izkušenj žensk z nasiljem temeljile na ugotovitvah raziskave. Primeri bi lahko vključevali nove ali na novo odkrite oblike nasilja nad ženskami, kot je zalezovanje ali zloraba novih tehnologij, in tudi vidike nasilja, ki jih ženske manj prijavljajo policiji in ustanovam za podporo žrtvam.

Rešitve za prihodnost: Glede na obseg nasilja nad ženskami, ki so ga te navedle v raziskavi, bi morale področje pravosodja in notranjih zadev Evropske unije v obdobju po stockholmskem programu zagotavljati, da se nasilje nad ženskami v okviru ukrepov EU proti kaznivim dejanjem in kriminalni viktimizaciji prizna in obravnava kot kršitev temeljnih pravic.

V obdobju po 15. letu starosti je bila posiljena vsaka dvajseta ženska (5 %). Ta številka temelji na odgovorih na anketno vprašanje „Kolikokrat vas je od 15. leta starosti nekdo prisilil v spolni odnos s tem, da vas je fizično obvladal ali vas kakor koli poškodoval?“.

Na območjih številnih sodnih pristojnosti EU pravna opredelitev posilstva obsega več kot to, da storilec uporabi fizično silo. Zato je lahko obseg posilstev v EU večji od 5 %.

Rešitve za prihodnost: Direktiva EU o žrtvah se nanaša na vse žrtve kaznivih dejanj in se poleg drugih ranljivih žrtev še zlasti sklicuje

na žrtve spolnega nasilja. Pomeni trdno podlago, na kateri lahko države članice zgradijo ciljno usmerjene odzive za izpolnitev potreb žensk, žrtev nasilja, z vidika podpore žrtvam in posredovanja kazenskega pravosodja. Kot del pregleda izvajanja direktive, ki ga je uvedla Evropska komisija, bi lahko z nekim sestavnim delom ocenili, ali direktiva v praksi izpolnjuje potrebe in pravice žensk, ki so žrtve nasilja.

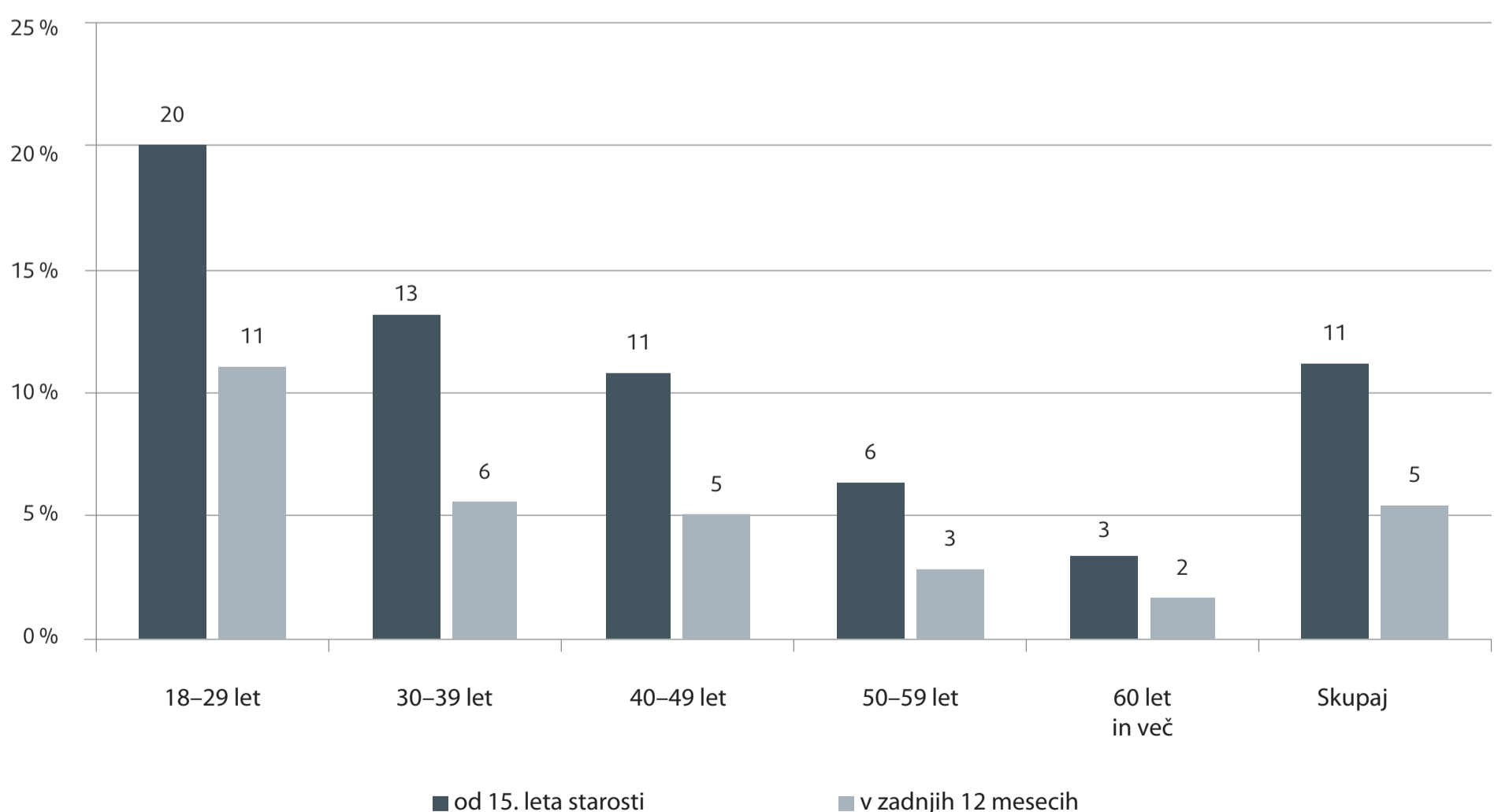
Rešitve za prihodnost: EU bi morala preučiti možnost pristopa h Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija). Trenutno je to najcelovitejši regionalni instrument za boj proti nasilju nad ženskami. Rezultati raziskave agencije FRA lahko države članice EU tudi podpirajo pri ratificiranju konvencije.

V EU-28 je bilo od 15. leta starosti približno 18 % žensk žrtev zalezovanja, 5 % žensk pa je bilo žrtev zalezovanja v 12 mesecih pred raziskavo. To pomeni, da je bilo v EU-28 v 12 mesecih 9 milijonov žensk, ki so bile žrtve zalezovanja.

Ta ugotovitev temelji na anketnem vprašanju, ali se je anketiranka znašla v položaju, v katerem ji je ista oseba stalno grozila ali bila do nje žaljiva glede na seznam različnih dejanj, npr. ali je ta oseba stalno „postopala okrog njenega doma ali jo čakala pred hišo, službo ali šolo brez upravičenega razloga?“ oziroma „ji po telefonu grozila, bila do nje žaljiva ali jo je nadlegovala s telefonskim klicem in potem odložila?“.

Rešitve za prihodnost: Države članice EU se spodbujajo, naj oblikujejo posebne nacionalne akcijske načrte o nasilju nad ženskami, pri katerih naj zaradi pomanjkanja podatkov na nacionalni ravni uporabijo rezultate raziskave. Civilna družba, ki dela z ženskami, ki so žrtve nasilja, lahko koristno sodeluje pri oblikovanju akcijskih načrtov v pomoč pri zagotavljanju praktičnih in trajnostnih rezultatov za žrtve.

Slika 3: Spolno nadlegovanje žensk po spletu v EU-28 od 15. leta starosti v 12 mesecih pred razgovorom v okviru raziskave po starostnih skupinah, vključno z neželeno elektronsko pošto z izrecno spolno vsebino ali sporočili SMS z žaljivo vsebino (%)

Opombe: Od vseh žensk, razen primerov, kjer je bil odgovor na vprašanja o nadlegovanju po spletu „ne pride v poštev“ (n = 35 820). 6 084 anketirank je odgovorilo „ne pride v poštev“ pri obeh postavkah; podatki o starosti so manjkali v 98 primerih.

Vir: Podatkovni niz raziskave agencije FRA o spolnem nasilju, 2012

Rešitve za prihodnost: Politika EU na področjih zaposlovanja, izobraževanja, zdravja ter informacijske in komunikacijske tehnologije bi morala obravnavati vpliv nasilja nad ženskami na posameznem področju. To bi moralo biti na ravni države članice razvidno iz posebnih posegov politike in nacionalnih akcijskih načrtov, ki obravnavajo ta različna področja.

Približno 12 % žensk je navedlo, da jih je pred 15. letom starosti spolno zlorabila odrasla oseba ali nad njimi zagrešila spolni incident, kar pomeni, da je v EU takih žensk 21 milijonov.

Rezultati kažejo, da je bilo 30 % žensk, ki so bile žrtev spolnega nasilja prejšnjega ali trenutnega partnerja, tudi žrtev spolnega nasilja v otroštvu, medtem ko je 10 % žensk, ki v sedanji ali prejšnji zvezi niso bile žrtev spolnega nasilja, navedlo, da so bile žrtev spolnega nasilja v otroštvu.

Rešitve za prihodnost: EU bi morala zagotoviti možnost, da se lahko mehanizmi financiranja nadaljnega dela v okviru programov Daphne in drugih, ki različno prispevajo k varstvu otrok, mladih in žensk pred vsemi oblikami nasilja, uporabljajo za nadaljnjo podporo raziskavam in delu ustanov civilne družbe za odpravo nasilja nad ženskami. Zlasti je potrebno financiranje dejavnosti namenskih služb za podporo žrtvam na področju nasilja nad ženskami.

Rešitve za prihodnost: Pristop k ženskam, žrtvam nasilja, ki je osredotočen na žrtve in pravice, je treba okrepiti na ravni EU in držav članic.

V zadnjih letih so se v številnih državah članicah pojavili pozitivni primeri, ki priznavajo nasilje v družini ali med partnerji kot primer, kjer je potrebno posredovanje države, in ne kot zasebno zadevo.

Rešitve za prihodnost: EU in države članice lahko izrazijo svojo zavezo za redno zbiranje podatkov o različnih oblikah nasilja nad ženskami. S tem bi lahko pridobili podatke, potrebne za razvoj odzivov politike in ukrepov na terenu. Eurostat in njegove ustrezne strokovne skupine bi lahko to podpirali, poleg tega bi lahko te podatke uporabljali posebni nadzorni organi ZN, Svet Evrope in Evropski inštitut za enakost spolov.

V EU se polovica žensk (53 %) vsaj občasno izogiba določenim situacijam ali krajem zaradi strahu pred fizičnim ali spolnim napadom. V primerjavi s tem sedanje raziskave o žrtvah kriminala in strahu pred kaznivimi dejanji kažejo, da veliko manj moških omejuje svoje gibanje.

Rešitve za prihodnost: Politike EU in držav članic ter nacionalni akcijski načrti za boj proti nasilju nad ženskami se morajo razvijati na podlagi dokazov, ki izhajajo neposredno iz izkušenj žensk z nasiljem. Podatki o izkušnjah žensk z nasiljem bi se morali zbirati poleg upravnih podatkov in podatkov kazenskega pravosodja, ki ne zajamejo večine neprijavljene viktimizacije. EU in države članice bi morale biti usklajene pri prizadevanjih za spodbujanje in financiranje raziskav za razkritje informacij o obsegu in naravi nasilja, ki ga doživljajo ženske. Te raziskave je mogoče ponoviti vsakih nekaj let, kar bi omogočilo merjenje gibanj skozi čas.

Dodatne informacije:

Zbirno poročilo ugotovitev raziskave agencije FRA z naslovom *Violence against women: an EU-wide survey. Results at a glance* (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava. Rezultati na kratko) vsebuje pregled izbranih rezultatov raziskave in vključuje glavna mnenja, ki izhajajo iz teh ugotovitev: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-at-a-glance>.

Poročilo o glavnih rezultatih raziskave z naslovom *Violence against women: an EU-wide survey. Main results* (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava. Poročilo o glavnih rezultatih) vsebuje celosten pregled ugotovitev iz podatkov raziskave ter številna podrobna mnenja kot odgovor na rezultate o različnih vrstah nasilja nad ženskami, kot so fizično in spolno nasilje, spolno nadlegovanje in zalezovanje, od katerih je vsako posebej obravnavano v poročilu: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

Za **spletnega raziskovalca podatkov** rezultatov raziskave o spolnem nasilju nad ženskami glej <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Za podrobnosti o metodologiji raziskave – *Violence against women: An EU-wide survey. Technical report* (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava. Tehnično poročilo) – glej <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-technical-report>.